

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра психології

Задояна Світлана Станіславівна

ПРОФЕСІЙНА АДАПТАЦІЯ МОЛОДИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ЗАКЛАДІВ
ДОШКІЛЬНОЇ УСТАНОВИ

спеціальність 053 Психологія

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою
«Психологія»

Науковий керівник:

*кандидат психологічних наук, доцент,
Міщенко Марина Сергіївна*

Умань – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ МОЛОДИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ УСТАНОВИ

- 1.1. Сутність та структура професійної адаптації особистості
- 1.2. Психолого-педагогічні чинники професійної адаптації молодих спеціалістів
- 1.3. Особливості професійної адаптації молодого спеціаліста

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ МОЛОДИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ УСТАНОВИ

- 2.1. Організація та методи дослідження професійної адаптації
- 2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження професійної адаптації молодих спеціалістів
- 2.3. Особливості психологічного супроводу активізації особистісних ресурсів адаптації майбутніх фахівців до професійної діяльності

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ДОДАТКИ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Успішна професійна адаптація у сучасному суспільстві є визначальним фактором соціальної самореалізації особистості, її працевлаштування, реалізації особистісної потреби у здійсненні професійної діяльності, задоволення потреб суспільства та її соціального визнання, як компетентного фахівця, що має також державне значення. Успішну професійну адаптацію забезпечує належна професійна підготовка до здійснення певної професійної діяльності, отже професійна придатність, яка формується в процесі навчання у закладі вищої освіти, тому для майбутнього фахівця визначальним є етап магістерської підготовки та ефективна її організація.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальному вивченні особливостей функціонування особистісних ресурсів, що забезпечують адаптацію майбутніх фахівців.

У відповідності з цією метою були сформульовані наступні **завдання дослідження:**

- 1) здійснити аналіз проблеми адаптації та особистісних ресурсів адаптації;
- 2) визначити психолого-педагогічні чинники професійної адаптації молодих спеціалістів закладів дошкільної освіти;
- 3) експериментально дослідити особливості функціонування особистісних ресурсів адаптації до професійної діяльності майбутніх фахівців;
- 4) розробити програму психологічного супроводу активізації особистісних ресурсів адаптації майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Об'єкт дослідження – адаптація особистості до майбутньої професійної діяльності.

Предметом дослідження – особистісні ресурси адаптації майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Для реалізації окреслених завдань було використано комплекс **методів**: теоретичні – аналіз і узагальнення наукових даних з даної проблеми, синтез, порівняння; емпіричні – спостереження, анкетування, бесіда, інтерв'ю, експеримент, психодіагностичні методики: «Активізуюча профорієнтаційна методика» (М. Пряжников); «Рівень співвідношення «цінності» і «доступності» в різних життєвих сферах» (О. Фанталова); «Стили саморегуляції поведінки» (В. Моросанова); тест «Способи оволодіваючої поведінки» (Р. Лазарус).

Теоретичне значення роботи полягає в обґрунтуванні сутності та змісту особистісних ресурсів для забезпечення ефективної адаптації майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Практичне значення роботи полягає в тому, що матеріали магістерської роботи та отримані результати можуть використовуватися в практиці фахової підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності, бути корисними практичним психологам для вивчення адаптованості студентів до майбутньої професійної діяльності, а також розробки на цій основі розвивально-корекційних заходів підвищення її рівня.

Експериментальна база дослідження. Емпіричне дослідження проводилося на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. У дослідженні взяли участь 50 студентів 1, 2 курсу ОС «магістр», які навчаються за спеціальністю «Дошкільна освіта». Вік обстежуваних склав 20–45 років, гендерний аспект при цьому до уваги не брався.

Апробація результатів дослідження. Матеріали й результати дослідження висвітлювалися на Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Теорія та практика психокорекції особистості» (Умань, 2021); Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція (з міжнародною участю) «Психологія: сучасні методики та інновації у досвіді діяльності практичного застосування» (Умань, 2021).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури і додатків. Загальний обсяг представлений на 85 сторінок, основний зміст включає 65 сторінках. Робота містить таблиці та додатки. Список використаної літератури складає 60 джерел українських та закордонних авторів.

Висновки. Процес адаптації до професійної діяльності розглядаємо в контексті соціально-психологічної адаптації як набагато ширшого за семантичним навантаженням поняттям. Остання розглядається, зазвичай, як процес і результат взаємодії людини із середовищем, механізмом якої є збалансоване урівноваження як на рівні особистісних утворень, так і способів взаємодії із середовищем, з одночасним збереженням особистісної цілісності і стійкості (ідентичність, тотожність), інтегративної здатності та змінюваності (розвиток, удосконалення і набуття нових соціально-психологічних якостей і властивостей).

Проведений у магістерській роботі теоретичний аналіз та експериментальне дослідження професійної адаптації молодих спеціалістів дозволили зробити нам наступні **висновки:**

1. На основі теоретико-методологічного аналізу проблеми встановлено, що різноманітні теоретичні підходи до проблеми адаптації спричинені специфікою завдань проведених досліджень. Відмінності в положеннях, які пояснюють адаптаційні процеси, залежать від їх мети, змісту, методів і результатів, а також урахування розбіжностей опису характеристик двох взаємопов'язаних систем: індивіда і середовища. Поруч із зовнішнім чинникам, що задають умови адаптації і контролюють цей процес, важлива роль відводиться особистісним аспектам, індивідуально-типологічним особливостям, які визначають рівень ефективності й темпи перебігу адаптаційного процесу. Ключовими критеріями проходження такої адаптації є поява стану адаптованості до майбутнього професійного середовища та сформованість адаптивності як особистісної якості.

Аналіз адаптації спричинив потребу її вивчення з позиції детермінації особистісними ресурсами, мобілізація яких забезпечує виконання програми і стратегій поведінки суб'єкта.

2. Розглянуто дві групи чинників – зовнішні і внутрішні по відношенню до суб'єкта адаптації. Зовнішні чинники – особливості змісту, характеру і умов здійснення професійної діяльності; внутрішні – психологічні особливості молодого фахівця. Відмітимо, що професійна діяльність (її зміст, характер, умови здійснення) задається адаптанту (суб'єктові адаптації) ззовні. Саме в процесі професійної адаптації відбувається її інтеріоризація молодим спеціалістом. Вагомими чинниками успішної професійної адаптації є психолого-педагогічна підтримка та педагогічний супровід, а також уміння володіти собою, емоційну стійкість, стресостійкість, рівень адаптаційного потенціалу, здатність працювати в умовах обмежених ресурсів та екстремальних ситуаціях, поведінкова регуляція, здатність до ризику.

3. Виявлено взаємозв'язок між здатністю до саморегуляції та адаптованістю особистості до певного середовища, зокрема й професійного. Провідну роль у цьому процесі відіграють такі регуляторні ланки, як «моделювання» та «гнучкість», які у респондентів з високим рівнем адаптованості значущо корелюють зі шкалою «адаптованість». У респондентів з низьким рівнем адаптованості більш розвинені ланки «планування» і «оцінювання результатів». Водночас для їхньої системи саморегуляції характерні відносна гармонійність та середня вираженість показників загального рівня саморегуляції з тенденцією до низького.

Проведений психологічний аналіз застосування копінг-стратегій майбутніми фахівцями з різним рівнями адаптованості дає підстави констатувати, що прояв конструктивної активності є умовою успішної адаптації. Ступінь конструктивності, стратегії і моделі поведінки можуть сприяти або перешкоджати успішності подолання особистісного

дискомфорту (можливо, й стресів), а також впливати на збереження здоров'я суб'єкта.

4. Виокремлено закономірності адаптації майбутніх фахівців до професійної діяльності. Розроблено програму підвищення рівня адаптованості через організацію психологічного супроводу актуалізації особистісних ресурсів адаптації майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Відзначено роль «ресурсності» під час адаптації до професійної діяльності. Зазначено, що, відображаючи спрямованість суб'єкта, «ресурсність» вказує водночас на можливість ефективного розвитку адаптивності чи корекції її труднощів.